

ANA KOCJANČIČ

PROSTOR V PROSTORU

Scenografija na Slovenskem
od 17. stoletja do leta 1991

Dokumenti Slovenskega gledališkega inštituta

Letnik 55, št. 99

I. del

KAZALO

Knjigi na pot	11
Utrinki teoretskih razmislekov o slovenski scenografiji do konca druge svetovne vojne	15
Prvi zapisi o oblikovanju odrskega prostora	15
Avantgarda in odrski prostor	18
Vizija sodobnega odrskega prostora Bratka Krefta	20
Osvobojeni gledališki prostor Jožeta Borka	23
Ailuzionistični odrski prostor Frana Žižka	25
Inscenacija in slovenska gledališka pot od začetnih diletantskih poskusov do polprofesionalizacije slovenskega gledališča med prvo svetovno vojno	27
Od srednjeveških misterijev do liturgičnih iger 17. stoletja	28
Božji grob	30
Jezuiti v Ljubljani in duhovne igre v jezuitski šoli	32
Kapucinski red, bratovščina Redemptoris mundi in znamenita ljubljanska procesija	34
Pasijonske igre in »Škofjeloški pasijon«	35
Verske šolske igre in pasijoni na podeželju	38
Začetki posvetnega gledališča v Ljubljani	40
Linhartova doba	42
Gledališke dekoracije slikarjev Matevža Langusa (1792–1855) in Franza Kurza zum Thurn und Goldensteina (1807–1878)	44
Gledališka dejavnost na Slovenskem od leta 1850 do ustanovitve Dramatičnega društva v Ljubljani (1867)	50
Od ustanovitve Dramatičnega društva v Ljubljani do postavitve novega Deželnega gledališča v Ljubljani (1892)	52
Od postavitve novega Deželnega gledališča v Ljubljani do prve svetovne vojne	53
O nekaterih posameznih ohranjenih primerkih inscenacij na scenskih osnutkih in fotografijah pred letom 1918	57
Zgodovina scenografije na Slovenskem med letoma 1918 in 1945	59
Gledališka kulisarna Narodnega gledališča v Ljubljani	59
Razvoj scenografije na odru Narodnega gledališča v Ljubljani med 29. 9. 1918 in 18. 1. 1919	62
Scenografije v Drami Narodnega gledališča v Ljubljani od Jurčičevega »Tugomerja« do uprizoritve Čapkovega »R.U.R.«	67
Režiser Hinko Nučič in prve scenografske pobude	67
Scenografija pri uprizoritvah režiserja Osipa Šesta	69
Scenograf Milan Klemenčič	71

Scenograf Rado Kregar	72
Scenograf Vasilij Mitrofanič Uljanišček	73
Scenografija Operne Narodnega gledališča v Ljubljani od Manon do Carmen	75
Operne scenografije Milana Klemenčiča	76
Operne scenografije Vaclava Skrušnyja	77
Razvoj scenografije v Operi in Drami Slovenskega mestnega gledališča v Mariboru od leta 1919 do sezone 1922/23	79
Režiser Hinko Nučič, scenograf Viktor Cotič in prve scenske postavitve v mariborskem gledališču	79
Slovensko gledališče v Trstu od konca prve svetovne vojne do požara 13. julija 1920	82
Iskanje novega – Drama Narodnega gledališča v Ljubljani med sezonama 1922/23 in 1926/27	83
Karel Čapek: »R.U.R.« (4. 10. 1922)	84
Scenska podoba drugih uprizoritev na ljubljanskem dramskem odru med sezonama 1922/23 in 1926/27	86
Uprizoritve Osipa Šesta in sodelovanje s scenografom Vaclavom Skrušnyjem	87
Scenografije Vaclava Skrušnyja	89
Scenograf Ivan Vavpotič	90
Scenografije Rada Kregarja	91
Razvoj scenografije v Operi Narodnega gledališča v Ljubljani med sezonama 1922/23 in 1926/27	91
Operne scenografije Rada Kregarja	92
Operne scenografije Ivana Vavpotiča	92
Operne scenografije Vaclava Skrušnyja	92
Druge pomembnejše operne inscenacije	93
Razvoj scenografije v Drami Narodnega gledališča v Mariboru med sezonama 1922/23 in 1926/27	94
Režiser in scenograf Valo Bratina	94
Razvoj scenografije v Operi Narodnega gledališča v Mariboru med sezonama 1922/23 in 1926/27	96
Gledališka avantgarda na slovenskih ljudskih in delavskih odrih	97
Ustvarjanje Ferda Delaka in Avgusta Černigoja	98
Černigojevo pojmovanje odrskega prostora in vpliv Bauhauasa	100
Eduard Stepančič in avantgardno pojmovanje odrskega prostora	107
Delavski oder v Ljubljani in delovanje Bratka Krefta ter Ferda Delaka	109
Od krize k prerojenju – Drama Narodnega gledališča v Ljubljani v sezonah 1927/28 in 1928/29	112
Upravnikovanje arhitekta in scenografa Rada Kregarja	112
Scenografija Ivana Vavpotiča	113
Scenografije Iva Spinčiča	117

Scenograf Vaclav Skrušny mlajši	120
Druge pomembnejše inscenacije	121
Opera Narodnega gledališča v Ljubljani v sezonah 1927/28 in 1928/29 ter vrh slovenske scenografije z natečajem za Kogojevo opero »Črne maske«	122
Režiser Mirko Polič in sodelovanje z različnimi scenografi	123
Scenografski natečaj za »Črne maske«	124
Drama in Opera Narodnega gledališča v Mariboru v sezonah 1927/28 in 1928/29	127
Režiser Rade Pregarc in scenografija	127
Režiser Jože Kovič in scenografija	129
Drama Narodnega gledališča v Ljubljani med sezonama 1929/30 in 1934/35 oziroma srečna leta z Brankom Gavello	130
Scenografija Ivana Vavpotiča	132
Scenografija Vaclava Skrušnyja	136
Režiser Branko Gavello in sodelovanje s scenografi	137
Scenografija Vasilija Uljaniščeva	140
Režiser Osip Šest in scenografije	142
Scenografija Ernesta Franza	144
Slikar Maksim Gaspari in scenografija	146
Avantgardna scenografija v Operi Narodnega gledališča v Ljubljani oziroma scenografski vrhunci med sezonama 1929/30 in 1934/35	147
Režiser Bratko Kreft in operna scenografija	148
Preostale operne scenografije Vasilija Uljaniščeva	150
Gostovanje Delavskega odra in Obraznikov na odru ljubljanske Opere	151
Razvoj scenografije v Drami Narodnega gledališča v Mariboru med sezonama 1929/30 in 1934/35	151
Režiser Jože Kovič in scenografije	152
Scenografija Bojana Stupice	153
Drama Narodnega gledališča v Ljubljani med sezonama 1934/35 in 1940/41 – v znamenju iskanj Ernesta Franza in Bojana Stupice	155
Scenografije Ernesta Franza	158
Scenografije Bojana Stupice	166
Druge scenografije	171
Sintičevo Gledališče mladih – edino slovensko poklicno avantgardno gledališče med obema vojnama	171
Razvoj scenografije v Operi Narodnega gledališča v Ljubljani med sezonama 1934/35 in 1940/41	172
Operne scenografije Ernesta Franza	173
Operne scenografije Emila Freliha	175
Razvoj scenografije v Drami in Operi Narodnega gledališča v Mariboru med sezonama 1934/35 in 1940/41	241

Kratko obdobje režiserja in scenografa Bojana Stupice	242
Režiser Jože Kovič in scenografije	242
Režiser Vladimir Skrbinšek in scenske rešitve prizorišč	243
Režiser Peter Malec in scenske postavitve	244
Avantgarda režiserja Frana Žižka na odru Dramatičnega društva na Ptujju	244
Scenografija Drame in Opere Narodnega gledališča v Ljubljani med drugo vojno	246
Scenografije Ernesta Franza	247
Scenografije Bojana Stupice	248
Scenografije Alenke Gerlovič, prve slovenske scenografke	249
Partizansko gledališče in gledališče na osvobojenem ozemlju	251
Partizansko gledališče na fronti	251
Slovensko narodno gledališče na osvobojenem ozemlju	254
SEZNAM OBRAVNAVANIH PREDSTAV	261
IMENSKO KAZALO	279

ANA KOCJANČIČ

PROSTOR V PROSTORU

Scenografija na Slovenskem
od 17. stoletja do leta 1991

KAZALO

Teoretski razmisleki o slovenski scenografiji po drugi svetovni vojni	9
Smernice novega povojnega slovenskega gledališča – diskusija v Drami Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani oktobra 1948	16
S škatlastega odra v tridimenzionalni prostor	21
Scenografija med letoma 1945 in 1950 – razvoj v tridimenzionalno plastično inscenacijo	28
Scenografija na odru Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani med letoma 1945 in 1950	28
Bojan Stupica v prvih povojnih letih	29
Razvoj scenografije po odhodu Bojana Stupice	31
Scenografija na odru Opere Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani med letoma 1945 in 1950	37
Scenografija v Drami in Operi Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru med letoma 1945 in 1950	41
Inscenacije v predstavah režiserja Frana Žižka	42
Scenografija v Slovenskem narodnem gledališču v Trstu med letoma 1945 in 1950	46
Scenografija v Ljudskem gledališču v Celju med letoma 1945 in 1950	50
Scenografija med letoma 1950 in 1960 – od plastične inscenacije do dematerializacije scene	52
Scenografija na odru Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani med letoma 1950 in 1960	54
Scenograf Viktor Molka	55
Scenograf Ernest Franz	61
Scenograf Vladimir Rijavec	63
Scenograf Sveta Jovanović	66
Mile Korun in Niko Matul	67
Scenografija otroških in mladinskih predstav	71
Scenografija na odru Opere Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani med letoma 1950 in 1960	72
Scenograf Ernest Franz	74
Scenograf Maks Kavčič	75
Scenografi Vladimir Rijavec, Viktor Molka, Sveta Jovanović in Marijan Pliberšek	78
Scenografija na odru Drame Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru med letoma 1950 in 1960	80
Scenograf Vladimir Rijavec	81
Jože Polajnk, Tošo Primožič, Vlasta Hegedušić, Adalbert Švagan in gostujoči scenografi	83

Scenografija na odru Opere Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru med letoma 1950 in 1960	87
Scenografija v Slovenskem narodnem gledališču v Trstu med letoma 1950 in 1960	89
Scenografija v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju med letoma 1950 in 1960	95
Scenografija v Mestnem gledališču v Ljubljani med letoma 1950 in 1960	97
Scenografija eksperimentalnih in avantgardnih gledališč po letu 1955	102
Scenske podobe Eksperimentalnega gledališča	104
Scenografija na Odru 57	109
Scenske podobe uprizoritev Gledališča Ad hoc (1958–1964)	115
Scenografija med letoma 1960 in 1970 – od dematerializacije scene in demokracije gledališkega prostora do hepeninga	118
Scenografija na odrih Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani in Male drame med letoma 1960 in 1970	119
Scenografija na odru Opere Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani med letoma 1960 in 1970	124
Scenografija na odru Drame Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru med letoma 1960 in 1970	129
Scenografa Tošo Primožič in Jože Polajnko	129
Ljubljanski scenografi in gostujoči likovni umetniki	131
Scenografija na odru Opere Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru med letoma 1960 in 1970	132
Scenografija v Slovenskem gledališču v Trstu med letoma 1960 in 1970	134
Scenografija v Mestnem gledališču ljubljanskem med letoma 1960 in 1970	141
Scenografija med letoma 1970 in 1980	143
Eksperimentalno gledališče Glej, prvo obdobje – sedemdeseta leta	146
Scenografija v Gledališču Pekarna (1972–1978)	151
Scenografija na poklicnih slovenskih dramskih odrih v sedemdesetih letih	155
Scenografija kot spektakel	159
Reistična in ludistična scenografija	162
»Nova podoba« ali »dramaturgija prostora« Mete Hočevar	163
Scenografija na odru Opere in baleta Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani v sedemdesetih letih	166
Scenograf Vladimir Žedrinski	167
Scenografije kot prevedene podobe preteklih prizorišč	168
Sodobna scenografija na odru Opere in baleta Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani v sedemdesetih letih	169
Scenografija na odru Opere in baleta Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru v sedemdesetih letih	170
Klasične scenografske postavitve	171
Sodobne scenske zamisli	173

Scenografija med letoma 1980 in 1991	271
Scenografija na odru Opere in baleta Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani med letoma 1980 in 1991	285
Scenografija na odru Opere in baleta Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru med letoma 1980 in 1991	289
Nakazane smeri slovenske scenografije po letu 1991	294
Scenografija Mete Hočevar	294
Gledališki svet Tomaža Pandurja in scenografija Marka Japlja	294
Kozmokinetični kabinet Noordung in Dragan Živadinov	296
Gledališka vizija Helios Vlada Repnika	297
Prostor v prostoru – od »dekorativne scene« prek »pisave v prostoru« do »prostorov igre«	298
SEZNAM OBRAVNAVANIH PREDSTAV	305
IMENSKO KAZALO	339
POVZETEK	353
ABSTRACT	357
LITERATURA	361